

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 2. У Сомбору 15. Фебруара 1892.

Год. XXIV.

РАСПИС НАГРАДЕ.

За две најбоље педагогијске расправе, које у „Школском Листу“ ове 1892. године изиђу, расписују се награде.

Прва је награда од четири а друга од два ћесарска дуката.

Које расправе заслужују награду, одредиће умољени пре-судиоци, који су изван овога уредништва.

Награде могу добити само она дела, која се до Ускрса ове године Уредништву Школског Листа пошљу без подписа на самој расправи, него се име писатељево има назначити у запечаћеном писму, на коме има споља бити написан овај исти наслов, који стоји и на челу дотичне расправе, што је за награду подпесена. Писма уз ненаграђене расправе после објаве награде уништиће се.

Господа сурадници и у обште сви, који дописују у Школски Лист, нека изволе своје рукописе чисто, разговетно и крупно написати и у плаћеном писму Уредништву овом доставити.

У Сомбору, на Сретеније 1892.

УРЕДНИШТВО

„Школског Листа.“

О ВАСПИТАЊУ И ЊЕГОВОЈ ЗАДАЦИ.

Култура и васпитање су највеће благо човечанско, које прелази са колена на колена. Као речни вали таласају се генерације једна за другом и губе се, али просветна струја увек остаје и дочекује нова поколења, прима их, испраћа их и тако вековечно даље. У том неминовном закону најбоље се види, да не појединци, него ни генерације немају права ни на какву индивидуалну слободу за вечно постојање. Па шта дакле, онда остаје као трајно? Остаје друштво човечанско. Оно је прави представник људскога рода, оно треба да је и објекат сваке науке и сваког испитивања, која иду за тим, да утврде у човечанству мир и с поља: у односу разних мањих и већих једнака, једна према другој, и изнутра: у човеку, самим са собом, — и која теже, да створе и оживе праву срећу у сваком углу човечанском. Отуда модерни принципи свију тих наука почињу данас да се задахњују и снаже једном од најновијих наука: социјологијом, науком о друштву људском, о напретку и будућности његовој, о препрекама, незгодама, болестима и манама његовим, које му сметају у напредовању. А то и јесте најправији пут. Кад већ влада у човечанству та добра воља, да тежи за тим, да вида ране своје, онда оно прво мора добро проучити себе и сазнати дијагнозу свију болести својих, па тек онда да их може лечити.

Од када се на научном пољу указао овај најновији правац испитивања, од то доба се нарочито педагогија почела да усавршава И унутра, у дисциплини њеној, и с поља, одакле она црпи грађу своју, куд и камо се већма размаглие још по неке неизвесности, и социолошкоме испитивању данас васпитна наука — буди слава и хвала филозофу и педагогу *Сиензери*, који је највише допринео утврђивању и ширењу њеном—збиља слави доба правога процвата и напретка својега. Већ је и пре тога било отпочето, али сад је и завршено опојавање некадашњег интелектуализма; даље човек се сматра као цело човечанство у маломе, те према томе циљ васпитању не сме бити *индивидуалност*, већ индивидуалним путем и начином *друштво*. Тако ће за кратко време са свим пасти и индивидуализам, и тада ће васпитна наука и на умну, и на духовну и моралну страну човечју тако да утиче, да у сваком човечијем бићу, колико год је могуће, оживи све тежње и све трубе читавога човечанства, за које оно улаже и приноси за усрећење своје.

За то је онда заиста врло занимљиво, да се обазремо данас

на математичну јединицу људскога друштва, на индивидуу човеку, те да је као микрокозам испитамо и проучимо са васпитног гледишта. У каквом односу стоји она данас са васпитном науком и њеним радом, и шта је за њу васпитна циљ? Шта је дакле мета васпитне тајне, која стоји у тесној свези са највећом тајном између земаљских створова, са човеком?

Нема ваљда ни једнога педагога у свесветској књижевности, који није изрекао свој суд о васпитном циљу човеку, и који није покушао да га дефинира. Већ стари Јевреји, па Јелини и Римљани имају изобиља од грађе у овом питању. А тек где је она грађа од ваљда тисућа разних педагога, филозофа, песника и толиких мислилаца научењака читавога света! Мислио сам, да изнесем велики део те грађе, коју бих могао прибрати из свију времена, а нарочито од духовног препорођаја човечанског, но одустао сам од тога. Та све је то већином тако једнолико, као што само може бити једнолико разлагање каквога појма у његове ноте, кад се њих тисуће хватају да одговоре на једно питање. А после, за ово разматрање и није потребна та грађа, јер ово није какав критички преглед чија дефиниција, аксиома или рефлексива даје најбољег одговора на питање о васпитном циљу, него покушај, да расветли ту ствар са друштвенога гледишта.

Дакле, да се вратим својој теми. Оно што је педагогија прибрала од великих умова о васпитној задаћи, да се на име буде и развијају у човеку све његове телесне и духовне способности, да се он оспособи, да их може употребљавати, или што вели Дистервег, да се човек васпитава за човека, — то је и данас васпитна, задаћа према човеку и као према свету у маломе. Но терен васпитнога круга према данашњем педагошком погледу ванредно се проширио. Васпитање треба да обгрли прво сав народ, у којему је човек поникао, са свима врлинама и добрим странама његовим, па онда и читаво човечанство са моралом и вишом његовом задаћом о непрестаном усавршавању. Нека се индивидуа спрема за живот у друштву људском, али нека и ствар, срећа и напредак тога друштва живи у њој. Тај узајамни однос ишао би после за тим, да се заједнички усређавају и микрокозам и макрокозам човечански.

Срећа и за појединца и за друштво! Та то је управо прави врхунац васпитне задаће, и пред свима васпитним системама треба увек да лебди ова крајња тачка васпитног успеха. Или зар би могао појединац бити у миру и спокојном блаженству среће и задовољства, кад у целини бесни пустош беде и несреће? Или опет,

кад појединци бивају тлачени од разних животних невоља и непогода, од куда би онда друштво могло бити срећно и спокојно? Дакле, за њих обоје постоји један пут к трајној срећи и блаженству, и они обоје имају заједнички да раде на остварењу те тежње своје, тога идејала својега.

Веома је велика ова мислао, а ако је сасма једностручна и схватљива. Велика је по битности својој а и за то, што се ту иште огромна рада, да се она може извести. Та свет је тако раскомадан та човечанство је тако поцепано. да ваљда нема ни броја за оне силне идеје, камо све поједини човечански делови упиру очи. Та један човек само често има сто средишта у центрифугалном кругу свога мисленог, духовног, религијозног и моралног света! Ето посмотримо само поједине народе. Мање више скоро свугде једна мисао, један циљ, па ипак ни броја ни мере за ону грдну дисхармонију у мишљењу и раду њихову!

Али човечанство живи у безграничном времену. За њега су и столећа тек само тренутци. Свака скоро генерација је тако нескромна, да држи, е она живи у правом пулсу бујног човечанског живота. Но ко зна, да ли је у опће дошла и ток прва ера *правог*, вишег живота у човечанству! За то ко има далек поглед, те сме да се упусти и изван обзорног свода свога живота и својега доба, из тог тескобног и ограниченог простора, тај може видети, да је у безграничности времена и простора и човечанству остављена велика димензија за унапређивање његово. И ко уз то види оне, истина још врло тихе зраке лепшег живота у човечанству, као навесницу зору за племенитији живот у свеколиком друштву људском, тај се не ће одрећи ни те наде, да ће једном између друштва и појединца завладати у васпитању једна тежња: срећа и напредак и једнога и другога да буде њихова заједничка ствар, да код појединца падне себичност, а у друштву да се покидају сви окови, који спутавају слободу мисли, речи и рада. По мом скромном мишљењу у овој хармонији лежи кулминација развита у васпитној ствари човечанској.

Љуб. Лотић.

БЕСЕДА НА СВ. САВУ ПРОСВЕТИТЕЉА.

Ево дођосмо из храма Божијег у храм просвете, да и овде прославимо милу успомену првог српског просветитеља и архиепископа: св. Саве, појући светитељевој песму: Ускликнимо с' љубављу светитељу Сави

Ова се песма данас поји и у најскровитијем местанцету где год Србин живи.

Прослављајући успомену данашњег нашег великог светитеља, тиме се ми бар у неколико одужујемо оној великој љубави његовој, којом нас је задужио за свога живота. И заиста, слаба је реч, која би у пуном смислу изрећи могла оно превелико пожртвовање, самопрегоревање и љубав, којом је св. Сава цео свој српски род љубио и за њега се жртвовао.

Да видимо пак, чиме је св. Сава заслужио, да га српски народ прославља све дотле, докле год га буде на свету?

Св. Сава бијаше син I. српског краља Стевана Немање, бијаше му име Растко; али он не имађаше никако воље, да на престо оца свога икада седне, већ је он у своме срцу гајио жељу, да у тишини манастирској далеко од бурног светског живота живи и душу своју знањем и врлинама обогати; те се је зато покалуђерио у св. Атонској гори и у калуђерству добио је име Сава. У манастиру светогорском Ватопеду учио се је он грчком језику и светим књигама.

Предвидећи пак, да Срби све дотле не ће моћи у своме духу напредовати, док не буду своју самосталну цркву и српско свештенство имали, измолно је од Вселенског патријарха независност српске цркве и по наговору његовом пристао је да буде првим српским архиепископом.

Као архипастир и врховни поглавица српске цркве, обишао је све земље, у којима Срби живе, те је свуда проповедао и учио људе закону божијем, добре обичаје у народу је утврђивао, а зле изкорешивао; подизао је цркве и манастире, а покрај ових заводио је школе и болнице. Великаше и богаташе световао је, да се не уздају у своје богатство, него на Бога и да буду милостиви према сиромашној браћи својој; световао их је, да се чувају од греха, да друге људе не вређају, те да у слози и љубави живе, да не враћају зло за зло, да не завиде и да живе поштено; јер поштењем се најдаље дође; оно је највеће благо човечије на свету; све друго може му се одузети, ал име поштено, никад ни до века.

Па сећајмо се и ми тих добрих поука св. Саве; примимо их к срцу своме, те упућујмо и нашу младеж, да се и она по тим речима влада.

Засаћујмо у млађана срца својих потомака још из најранијег детињства све врлине, које човека човеком чине.

Учимо их: да поштују старије, да буду послушни, јер је

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
послушност извор свију врлина. Привикавајмо их, да буду вредни и штедљиви, смерни и искрени и својим добротинитељима захвални; да истину зборе и право да творе, а више свега да преблагога Бога љубе, да се њему моле и да у њега тврду веру и уздање имају.

Само онда, ако будемо у срца своје млађане узданице ове врлине брижљиво укореењивали и њима их очеличили, моћи ћемо мирне душе и светла образа рећи, да смо своју родитељску дужност савестно извршили, и оној великој задаћи, коју родитељи у погледу васпитавања своје деце имају, у пуном смислу одговорили.

Тако радећи положићемо чврст темељ срећи и будућности подмладка у народа свога, а и нама самима биће то на корист и на радост, на дику и понос.

Омилимо деци својој књигу, а нарочито српску и црквену; из које ће она научити све оно, што је добро, лепо и племенито, која ће их бодрити и соколити и од странпутице чувати; која ће им бити кажипут к срећи и оној мети, којој сваки Србин треба да тежи.

Не мислимо, као што на жалост многи држе, да је знање и наука само научењацима потребна, већ будимо тврда уверења, да је она свакоме човеку без разлике сталежа и занимања нужна.

Предајмо им у аманет славље светосавско и све наше најдраже светиње онако чисте и светле, какове смо и ми од наших дичних прадедова примили наиме: свету веру православну и поносно име српско.

Тиме ћемо показати, да смо ревни посљедоватељи св. Саве, који је цео свој живот цркви, школи и народној просвети посветио, који је сво своје благо на олтар среће и напредка народа српског жртвовао, па с тога и заслужује, да га славимо и хвалимо све догле, догод Србин живео буде.

Говорио у Кушинову на св. Саву 1892.

Теодор Панић, учитељ и школски управитељ.

Општајна реч

при опелу професора

МИТЕ ПЕТРОВИЋА

у име његових ученика и ученица у св. Ђурђевском храму Сомборском 20. Децембра 1891. говорена.

Тужни зборе! И опет једна сјајна звезда паде с неба, и опет се угаси једно светило, једна луч за навек; угаси се светило,

које осветљаваше и показиваше за толико година својим ученицима прави пут, пут, који само добром, корисном и племенитом води.

Осамнајстогa дана овог месеца стиже тужна вест и нами, ојађеним ученицима његовим, да се наш предобри наставник, и разредни старешина Мита Петровић у вечност преселио.

Ох! црна земљo, шта уради! та јоште не покри потпуно кости преминулог нам професора Исидора Стојковића, а ти си већ на ново зинула, па нам силом грабиш најмилије благо наше, трзаш верна супруга, а бедној кукавној дечици му пак отимаш с врелих груди милог „Бабу“ и хранитеља, српском народу права родољуба, права Србина, књизи и школи пак неуморна раденика, верна и савесна друга.

О смрти, смрти! која, као лукави демон, у црно увијено крочиш напред, немилостиво рушиш, обараш, гасиш животе људске!.. зар ниси знала, зар ниси гледала, ко је тај коме си живот покосила? Зар ниси увидела, да си нам уграбила једног од највећих поборника на пољу наше младе књижевности? Зар ниси помишљала на оне силне његове школске књиге, и на његов неуморни рад на просветном пољу народа нашег? Зар ниси знала, да ћеш нас, његове јадне ученике, као јадне птичиће без мајке хранитељке оставити? Зар ниси помишљала на цвилење и плакање наше? Ох! заиста си ти неумолима, немилостива!

Ох! мили покојниче, који овде пред нами без искре живота лежиш, да ти је устати, да нас видиш овде скупљене, како плачемо, како жељно очекујемо, да би нам твоја уста, која нам много доброг и лепог савета даваху, још једном прозборила и још последњи савет као вечан спомен, дала, али све узаман та уста за навек онемише.

Ал, куд сам се ја део. — Зар сам заборавио, да све на свету бива по вољи Великога и Свесилнога Бога који једини има власт располагати са људима.

И заиста! Сили Оног, који свим, што се види и не види, влада, који небом грми, сили Оног, који милом нам покојнику и свима нами живот даде, и који је сам у власти одузети га, кад Његова света воља тако хоће, морамо се покоравати.

При растанку пак мили наставниче наш, у име свију ученика и ученица твојих ти велим: да те ми никада не ћемо заборавити. Твоје добре и мудре речи и твоји савети свагда ће нам пред очима лебдети, те тако негујући их у срцу свом, као вечан

спомен очуваћемо их. А сада још прими од нас, од твојих ученика, који те заиста љубљаху и који твојом смрћу велики удар и рану задобише, јер заиста:

„Не боли цвеће, кад са гране пане,

Већ на тужној грани тек остану ране“

прими од њих последње „Збогом“, као вечиту успомену на ономе свету!

Лака ти црна земљица! Вечан ти спомен међу нами!

Живојин Д. Касапиновић,

369/1892. Од одб. прав обшт. у С. Ковину. припр. III. разр.

МНОГОПОШТОВАНИ ГОСПОДИНЕ УРЕДНИЧЕ!

Најстарија српско-православна црквена општина у Српском-Ковину (Rácskeve) умољава Вас многоштовани господине уредниче, да би на основу овде пригнутог „Позива“ скромну нашу молбу поштованим читаоцима цењеног „Школског Листа“ и у опште родољубима српским у Вашем листу топло препоручити извољели.

Из одборске седнице српско-православне црквене општине држане у Српском Ковину 19. јан. 1892.

Драгутин Јанковић,
перовођа.

Живко Суботић,
председник.

Одзивајући се овој молби честитих Србаља у Србском Ковину; тих чувара најстарије Богомоље србске светога храма Успенија Богородичног и у њој Иконе Мајке Божије Ковинске, саопштавамо њихов Позив молећи све читаоце Школскога Листа, да у кругу својега познанства овај позив прочитају и да синове и кћери србске својски позову на прилагање за одржање Ковинске најстарије србске цркве у срдцу Угарске краљевине.

Позив је тај следећи:

П О З И В.

Кад је оно године 1439. турска сила од 40.000 војника а из Смедерева навалила на блажене претке наше, који су као верна погранична стража домовине, бранили град Ковин (Kewe) према Смедереву на десној обали Дунава, јуначки претци наши не могоше да одоле ужасној сили, не одбранише града, но се растурише из њега на све стране, а Турци прихватише град Ковин, разорише и попалише сву варош око њега.*)

*) Vladislaus Dei Gratia Hungarie etc. Rex . . . Universi Cives et hospites oppidi nostri Köviensis nunc propter metum et formidinem saevissimorum Turcorum . . . qui cum valida ipsorum potentia partes nostras inferiores

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Видећи краљ Владислав I. јуначку невољу својих ковинских Срба, дозволи им повластицом од 10. окт. 1440. год. да се могу населити на чепељској ади ниже Будима, а на оном пустом месту, где је стајао још само храм посвећен некада св. Аврааму патријарху; дарова им краљ у властитост ораће земље, ливаде и воде,**) а Срби назваше ову своју насеобину и опет Ковином, подигоше ту велељепни храм од самог тесаног камена и храму са истока попеше одвојено звоник, који их служаше неких 260 година.

Године 1756. узвисише ковински Срби овај свој звоник опет тесаним каменом још са тринаест хвати, поклопише га за невољу шиндром, а након других 39 год. по томе, покрише вити звоник храма свога белим лимом.

Но шта је на овоме свету трајно вечно? Буре што су вековима бесниле преко чепељске аде и преко Српског Ковина, обрадише и пореметише и ову стару и лепу грађевину наших побожних предака — и нама потомцима њиховима, који се у овој црквеној општини умалисмо на 102 душе оста: да са бригом гледамо у наш свети храм, у ову монументалну грађевину са две побочне црквице и некад дивним одвојеним звоником, како их немилосни зуб времена све то већма троши, јер ми немамо толико материјалне снаге, да спречимо, да ова света богомоља наша, да овај сабор околних села, у којима православни Срби живе отмено и сачувамо од коначне пропасти.

Но у тој бризи нашој не очајавамо; теши нас уздање у милост Свевишњег, који неће дозволити, да утрне кандило пред олтарем његовим; крепи нас уздање и у заједницу братске љубави, која нас спаја са браћом нашом осталим православним Србима у милој нам домовини, а под милостивим скиптром нашег славно владајућег краља и господара.

et ipsum opidum nostrum Köviense subintrarent vastaturi, desertis propriis ipsorum habita culis cum liberis . . . per diversas Regni nostri partes procedendo et sub tectis aliorum divagando . . . Datum Budae in festo Josephi Stephani Regis Anno Domini 1440. (Оригинал у архиви српско-ковинске вароши.)

**) Nos Uladislavus Dei Gratia Hungarie etc. Rex . . . Fideles nostri Rasciani alias in oppido nostro Kewi . . . commorantes, a seavis Turcis . . . miserabiliter fugati . . . misericorditer hanc gratiam concedimus et facultatem, ut ipsi cum eorum uxoribus et prolibus in Insula nostra Chepelin quodam deserto loco prope et circumcirca quandam Ecclesiam in honorem Sancti Abrahami fundatam ubi et antiquitus villa fuisse dicitur descendere, constructisque et aedificatis sibi Domibus et Habitaculis, ibidem sub illis Libertatibus quibus in dicto oppido Kewi . . . usi fuerunt morari Terrasque Prata ac aquas . . . possidere valeant atque possint. Datum Budae Feria Secunda proxima post festum S. Francisci Confessoris Anno Dni 1440. (Оригинал се чува у архиви српско-ковинске вароши.)

Јест, ми се тврдо уздамо, да ће се та браћа наша православно Срби наћи светоме храму нашем на помоћи, да ће радо приложити пуно и обилно милодара, како да узможемо стари и дивни храм наш са звоником његовим, што скорије оправити и од пропасти га спасти.

Нас је врло мало, а уз то смо тако сиромашни, да једва издржавамо ову свету цркву и српску школу своју са њиховим служитељима; на оправку цркве своје и звоника јој не можемо одвојити ни пребијене паре јер немамо ни чиме, ни откуда.

Високо краљ. угар. министарство дозволило нам је милостивим отписом својим под бр. 73306./VII. 1891. 14. да смемо и можемо кушити добровољне милодаре и прилоге на оправку своје свете цркве и звоника јој.

Обраћамо се дакле Теби мили православни роде српски и молимо наиме наше славне српске православне Општине и поједине дарежљиве родољубе и родољупкиње, да притеку прилозима и даровима својима у помоћ овој најстаријој али и најсиромашнијој српској православној црквеној општини, те да јој помогну штедро и многомилостиво, да узмогне што скорије своју свету цркву и звоник јој оправити и од пропасти сачувати.

Сваки дарак, ма и најмањи нека је од Бога благословен и д бро ће нам доћи, а ми ћемо захвално у своје време положити јавни рачун о дарованој нам милостињи и топло ћемо се захвалити јавно и поименце сваком нашем племенитом приложнику.

Молимо се Господу Богу Свевишњему: да овај глас наш не остане као онај глас у пустињи, но да ова велика молба наша умилостиви племенито срце сваког имућнога православног Србина и Српкиње у нашој милој домовини.

Молимо да се дарови и прилози шаљу: Православној српској општини у Српском-Ковину.“ (С поља на писму: Gör. kel. szerb. hitközségnek — Ráczekeve. Pest megyében).

У име српске православне општине Српско-Ковинске :

У Српском-Ковину, 29. октобра 1891.

Тимотије Михалџић, парох. Живко Суботић, председник. Максим Лудајић, главни тотор.

ДВАДЕСЕТИ МИНИСТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ о стању школа у Угарској за 1889 90. год.

(Свршетак).

Врло се умножио број помоћних учитеља. Године 1887. било је 12.03 % помоћника, а 1890 године 12.11 % помоћника. Највише ових учитеља има код римокатолика (15.1 %). У државним основним школама има само 7 помоћних учитеља.

Од 24.908 учитељских снага било је 21.604 мушких и 3.304 учитељица. Број учитељица се знатно умножава. Неоспособљених учитељица готово и нема. Највише учитељица има у државним, општинским, римокатоличким и израњским школама. У другим школама их је мало према мушкима.

Од 24.908 учитеља било је 22.026-оро који су мађарски језик усмено и писмено имали у власти; само говорити и предавати знало је 928 учитеља; по мало говорити 1.275 уч.; нису ни мало знали 679 учитеља. Свега 1.954 учитеља нису одговорили закон. захтевима у погледу мађарског језика. У овом погледу је најгоре стање код ист. православних, еванђелика и грко-католика.

Државни учитељски мировински фонд имао је 20.226 чланова. Број чланова овога фонда у последњим годинама знатно је порастао. Мировину су уживали 938 чланова 106.019 фор.; 1.459 учит. удовица уживало је 125 311 фор. припомоћи; 2,042 учит. сирочета је уживало 59.564 фор. припомоћи; 10-орици учитеља је давано 702 фор. припомоћи; а 15-торица су добили отпавнину 3.390 фор. — Крајем 1890. године износио је мировински фонд 8.225.103 фор. 85¹/₂ нов.

У VI. одељку говори се о издржавању школа. Године 1889/90. потрошено је на школе 15,495.548 фор. Пошто је у Угарској 1890. године било 96,162.050 фор. државне порезе, то је на издржавање школа потрошено 16.11⁰/₁₀₀%. Просечно једно стално учитељско место стаје 482.1 фор., једно помоћничко место 360.1 фор. Од 300 мање пађено је у Кикилској, Силађској и Солнок-дубошкој жупанији.

Учитељских школа било је 72 са 261 разредом и 4.081 учеником. Од тих школа су 25 државних, 24 римокатоличке, 4 грчко католичке, 4 ист. православне, 4 еванђеличке, 10 реформатских и 1 израњска. Од државних су 18 за мушке и 7 за женске; од римокатоличких су 14 за мушке и 10 за женске. Сомборска учитељска школа је смешана. 69 учит. школа су основне школе а 3 за грађанске школе.

Код вероисповедних учит. школа у извештају се спомињу многи недостатци. Велика је разлика између државних и вероисповедних школа у погледу броја наставника, просторија, вежбаоница и др. У 4 грчко католичке учит. школе било је 12 разреда са 11 редовних и 3 помоћна наставника. У 4 еванђеличке учит. школе било је 16 разреда само са 14 наставника. У 10 реформатских учит. школа било је 35 разреда само 33 дворане. У 10 римокатоличких учит. школа било је за 35 разреда само 24 дворане.

Године 1890. било је 703 забавишта, са 59 више него прошле године. За изражавања забавиља постоје 3 завода.

Из „Népt. Lapja“.

М. Бандић.

ПРОСЛАВА СВ. САВЕ ПРОСВЕТИТЕЉА У СОМБОРУ.

Као сваке године, тако и ове прослављена је у Сомбору светла успомена првог Просветитеља и највећег учитеља Србског Светога Саве најсвечаније.

Пре Св. Литургије у великој дворани србске учитељске школе у присуству свију наставника и приправника и приправница свршен је Молбан са водоосвећењем и појањем Светосавске песме, којом је приликом управитељ ове школе управио на учећу се младеж неколико топлих речи, препоручивши им, да се по примеру Светога Саве чврсто држе Свете наше православне вере и њених обреда, да љубе језики красне србске обичаје и да као учитељи у овим врлинама децу србску васпитавају. Свету Литургију у Ћурђевској цркви служио је Најпречастнији г. Протопресвитер Љубомир Купусаревић са два свештеника, и на њој је учињен спомен за покој душе преминулих професора Исидора и Димитрија, а затим је освећено и кољиво учитељске школе.

После Св. Литургије уз брујање звона и појање Тропара Светитељу Сави ишли смо с литијом у велику црквену кућу, у којој су смештене овдашње средредне србске школе и виша девојачка школа, где је после свечанога водоосвећења држао говор у славу Светитеља Саве вероучитељ србских народних школа Сомборских г. Жарко Поповић. По том се Литија у најбољем реду у цркву вратила.

Овом приликом пало је у очи, да је простог народа било у цркви и у школи, али отменог света слабо смо могли на оба ова места видети.

В.

Д О П И С.

Шумберак, о св. Сави. Звона са куле оглашују, — и зову свет у цркву, да се Богу помоли, и — да му захвали, на превеликом дару, на превеликој милости, — што нам посла св. Саву, који нас изведе из чаме; који нас наведе на пут који води спасењу, блаженству, срећи, напретку; који нас спасе од пропасти; који нам осигура опстанак; који нам отвори умне очи; који нам показа пут, који нам показа начин, којим се и данас просвећавамо; који прими на себе велико посланство; да утврди православну веру међ' Србима..

И свет са свију страна јури к цркви, подстрекиван неким унутарњим пламом, — подстрекнут неком невидимом силом — љубављу к' светитељу Сави.

Порта се напуни побожних Срба и Српкиња, — правих и достојних потомака св. Саве, који једва чекаху, да куцне звоно на св. литургију. — Тихо се разговарају и сећају дела данашњег слављеника — св. Саве, — спомињу их, и одушевљавају се већ и самим помислом на њ...

Зазвони и трећи пут, — и црква се напуни побожног народа.

Умилно појање одјекује из уста Српчића и Српкињица, — које би пр пратио по који крупнији глас из средине старијих мушких. —

По свршетку службе крене се народ са свештеником у школу, звона су звонила, а дечица умилно појала путем тропар светитељу Сави: „Пути воводјаштаго в жизан“.

Тако тихо корачајући и умилно појући дође овај збор у школу, — у то пристаниште, где се набавља све оно, што је лепо племенито узвишено — хришћанско. —

Сад се приступи самом освећењу водике. — После красних и томе значајних песама, које се том приликом поје, свештеник окропи освећеном водом школу, -- а по том народ, колико је могло до њег' допрети, — јер школа, би дубком пуна, и још осим тога у дворишту би тма света.

Кад се и то свршило, — отпоче скромну прославу ученик један са песмом: „О св. Сави“, коју је дивно одекламовао и завршио речма :

... Ускликнимо са љубављу
Светитељу Сави,
Српске цркве — врховној
Светитељској глави!

Одмах за тим прихватише ученици и ученице и у два гласа отпојаше : „Песму св. Сави“ и то таком прецизношћу, да се човек дивити морао.

Кад су отпевали, онда је опет један ученик одекламовао песму нашег дичног песника, Змаја Јована Јовановића, „Дижите школе“, -- дете је таким патосом декламовало, да би се и старији декламатор морао поклонити и рећи: евала! А родитељи — присутни? — О та она суза у оку што се заблистала, она је све казла, она је растумачила унутарње осећаје, — она је илустровала душевно расположење, она је говорила и осећаје срца. — Кад им је овај довикнуо :

... Скљни ми бабџо с чела облаке,
Не дај ме бабџо у просијаке,
Не штеди бабџо рад добра мога,
Смилуј се бабџо тако ти Бога!...

сви су се тргли, кан'да их је нека магнетичка сила дирнула, — и зар се за-
вершише помоћи ћемо, нећемо ништа жалити, — мило чедо наше! —

После њега је декламовала једна ученица: „Еј косово“, а по том опет једна ученица; „Сркињица“, — обе тако лепо, — тако одушевљено, да су сви присутни очарани били. — По том је један дечко декламовао : „Ја сам Србин“, и одекламовао ју је онаквим тоном каквим се такове песме декламују, — а у току декламовања чуло се : жив био, и одобравање главом, — и он заврши речима :

... Ја сам Србин, ево срца!
Ја сам Србин, ево руке!
Ако издам баците ме
По сред накла, по сред муке!...

И одмах за тим запеваше ученици и ученице : „Ја сам Србин српски син...“ „Ја сам млада Српкиња...“ у два гласа, тако громко и лепо да си осме-
јак приметио на лицима присутних. Ти си се слушајући занети морао у оно срет-

не доба наше, кад је и Србину лепши данак освоио, кад је и Србину лепше сунце сијало, — и опет си се надао и опет си у мислима заснивао онакве дане, ка' оне опет си представљао себи лепшу, сјајнију будућност...

По томе се крене и овај збор натраг у цркву. Сви беху тронуте, — одушевљени, весели.... И деца опет поје: „Пути воводјашчаго в жизан...“

Приспевши у цркву, свештеник је раздавао нафору, — а свет се — примив разлазио својим кућама.....

Дивна је била ово прослава, са великог утиска што је на присутне учинила !...

На данашњи дан, где год Срб живи, где се год српска реч чује. — свугде се Срби сећају свог „наставника и первопрестолника и учитеља“, и свугде се обећавају, да ће више делати на унапређењу просвете своје, како би што светлија и ведрија лица могли стати пред првог српског просветитеља — св. Саву.

Па поздрављајмо тај дан свугде онако, како нам силе и — околности допуштају, јер чинимо, постизавамо двоје : прво — одушевљавамо се за просвету, за Српство, — а необорими је факт, да без одушевљења — нема ништа ; друго одужујемо нашем српском светитељу — св. Сави оно, што нам је својим делањем на бољитку нашем — узајмио. —

Дакле. пуни одушевљења : напред !

Светислав Лазин.

ДАРОВИ ШКОЛАМА И УЧИТЕЉИМА ИЗ СЕНТОМАША.

Родољубиви и добротворни грађани дичног Сентомаша, тог славног негда Србобрана, на позив и ревностно заузимање најстаријег учитеља Нестора племенитог Миковића послали су нам изобилну предплату на Школски Лист за ову школску годину у износу 54-фор. понајвише изјавивши жељу да се за приплату претплату шаље Школски Лист ове године оним сиромашним школама и учитељима, које Уредништво буде одредило, а неки су између њих и изрично означили жељу да се њихови дарови слати имају српским православним школама у Старој Србији и Мађедонији.

Уредништво Школског Листа изненађено је овим знатним и родољубивим пожртвовањем за благо просвете народне и за одржање Школског Листа, и како у име своје тако и у име обдарених школа и учитеља захваљује јавно родољубивим дароватељима и ревностном скупитељу Нестору пл. Миковићу учитељу Сентомашком, који се уједно овим умољава, да родољубивим добротворима српских школа и учитеља у дичном Србобрану лично у име обдарених школа и учитеља захвали на племенитом дару њиховом означивши свакоме место и особу, којој се и куда се дотични дар њихов шаље за ову 1892. годину.

Ради вечитог спомена и знања стављају се овде имена тих родољубивих дароватеља са означањем наслова под којим се Школски Лист као њихов дар шаље.

Високоблагородни г. Лазар Дунђерски велепоседник и властелин Чеб-

ски и Кулпински изволио је послати претплату на Школеки Лист за шест сиромашних школа или учитеља, по одређењу Уредништва. Његови се дарови шаљу: школама србским у Кнезу, Станчеву, Пардању, Рац Алмашу, учитељу Јовану Деспотовићу у Столном Београду и учитељу Марку Вујићу у школи манастира и села Грабовца.

Господин Стеван Дунђерски велепоседник из Сентомаша изволио је такође предплату послати за шест примерака. Његови се дарови шаљу: србским вероисповедним школама у Медини, у Батосеку, у Толнанској жупанији, даље школама у Краљевцу и Хрњакову у Темишварској жупанији, школи у србском Гарчину у Барањској жупарији и Дружини Богословској „Братству“ у србском Београду.

Као дарови господина Јаше Дунђерског велепоседника Сентомашког, шаље се Школеки Лист србским вероисповедним школама у Долњој Нани и у Саки у жупанији Толнанској.

Као дар госпође Ане Ђорђевићке из Сентомаша шаље се по жељи њеној Школеки Лист школи у манастиру Високом Дечанима у Старој Србији и србској школи у Велесу у Македонији.

На дар од госпође Милеве Дунђерске из Сентомаша шаље се по жељи њеној овај лист православним србским или славјанским школама у Кратову и у Прилици у Македонији;

На дар од госпође Исидоре Дунђерске из Сентомаша шаље се Школеки Лист србским школама у Подгорци у жупанији Беловарској и у Бремену у жупанији Барањској.

Као дар госпођице Милане Каћанске из Србобрана, по њеном наређењу шаље се Школеки Лист православној србској вероисповедној школи у манастиру Грачаници у Старој Србији, и црквено-општинској школи србској у Скадру на Војани.

Господин Ђорђе Раља Стефановић трговац и ревностни школки управитељ у Сентомашу послао нам је и ове године претплату за четири школе у Старој Србији или Македонији. Као дар од њега добијају ове године овај лист србске школе у Скопљу, у Пећи, Приштини и православно србско богословско училиште у Призрену.

Господин Лазар Манојловић Костин из Србобрана шаље ове године на дар Школеки Лист православној славјанској школи у Свјатишту у Македонији од куда су пореклом били његови предци и Питомцима србске учитељске школе у Нишу.

Обштина Сентомашка осим листа што за себе држи изволила је предплатити за још један примерак Школекога Листа, који се као њен дар шаље србској школи у Власеници у Босни.

Као дар г. Младена Гаванског грађанина Сентомашког шаље се Школеки Лист србској школи у Невесињу у Херцеговини.

Као дар г. Јована Теофановића грађанина Сентомашког шаље се Школеки Лист учитељу србском Милану Мартиновићу у Сребреници.

На дар од г. Тоше Дунђерског грађанина Сентомашког шаље се овај лист г. Стевану Вујадиновићу учитељу у Травнику.

По жељи ревностног скуцитеља претплатника у Сентомашу г. Нестора

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

плем. Миковића шаље се као дар од њега Школски Лист у пет примерака у Црну Гору и то: Питомцима учитељске и богословске школе на Цетињу; учитељству основне школе на Цетињу; Зарији Радичевићу учитељу у Подгорици; и народним школама у Црнојевића Рјечи и у Даниловом Граду.

(За остале дарове школама и учитељима јавићемо у следећем броју Школскога Листа).

В.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

У србској учитељској школи Сомборској прво полугодиште ове 1891/2, школске године завршено је 29. Јануара 1. Фебруара прочитане су ученицима оцене из владања и учевних предмета Затим се 3. Фебруара започела настава за друго овогодишње полугодиште.

Наименовања. Васа Бановић учитељ у Нови Карловци (Сасама) наименован је за равнајућег учитеља у истом месту.

Никола Стојисављевић пр. учитељ у Слабињи наименован је за првога учитеља у истом месту.

Живанка Цветковић Видаковићева досадања намесна учитељица наименована је за привремену учитељицу србске народне школе у Угриновцима.

Никола Деметровић свршени приправник горњокарловачки наименован је за привр. учитеља у Јакшићу код Пожеге.

Васа Грујић намесни учитељ у Грубишном пољу наименован је за привр. учитеља.

Лука Мачкић наименован је за привр. учитеља у Уштици.

НЕКРОЛОГ.

Ника Грујић учитељ србске више девојачке школе у Сомбору после дугог и тешког боловања преселио се у вечност 1. фебруара о. г. у педесетој години живота свога у Сомбору.

Покојник је рођен 1842. године у Сомбору. Свршио је србску народну школу и трећи разред ниже реалке у месту свога рођења затим је ступио у учитељску школу у Сомбору и ту је педагошке науке за две године свршио и на свршетку Јулија 1861. учитељски испит с врло добрим успехом положио, те је услед тога изабран био још те јесени за учитеља 1. разреда

средсредње мушке школе у Сомбору. коју је дужност са неуморном ревношћу и са најбољим успехом одправљао и све до 1871. године школску младеж у црквеном појању ревностно управљао. Оставши рано удов, отиде 1871. године у Киснахт код Цириха где је две године пробавио слушајући педагогијске науке у тамошњем семинару најпре о свом трошку а затим друге године уз припомоћ из клирикалнога фонда. За време његова бављења у Швајцарској имао је супленти, а по повратку одтуда године 1872. примио је опет свој разред. Наскоро затим премештен је за учитеља V. и VI, разреда основне женске школе из којих је разреда по том развила се србска виша девојачка школа у Сомбору, у којој је он све до своје смрти служио као учитељ рачуна, геометрије, земљописа и историје.

Покојник се бавио књижевношћу србском и писао је лепе песме под именом „Огњан“. Био је дуго времена перовођа Сомборске црквене общине, и ликовођа певачке дружине Сомборске, а до смрти перовођа Сомборске српске Читаонице и занатлијске задруге; био је један од главних сурадника на негдашњем листу „Родољубу“ а по том на „Бачванину“, којег је редакцију пре неколико година он сасвим на себе примио. — Године 1885. био је посланик Сомборски на србском народном Сабору. У србском учитељству уживао је велико поверење и био је омиљени председник учитељских скупштина у Сомбору, Великој Кикинди и Ст. Бечеју.

Чим је смрт покојникова оглашена, истакнуте су црне заставе на србској вишој девојачкој школи и на Читаоници Сомборској.

Тело је покојниково уз велико саучешће на Сретеније 2. фебруара у св. Ђурђевском храму свечано опојано, а по том је уз велељепни спровод на Успенком гробљу у породичној гробници сарањено.

На првој заупокојној литији у дому жалости и при спроводу појали су приправници а у цркви на опелу умиљно је појала нова грађанска певачка дружина под управом својега хоровађе г. Драг. Блажека.

На опелу опростио се с покојником његов највернији друг њогов г. Јован Благојевић учитељ више девојачке школе, означивши у говору свом најглавније врлине, које су покојника као Србина, хришћанина и човека красиле.

Покојника оплакује уцвиљена и неутешна стара мати госпођа Александра удова Грујићка рођена Обушковићева и рођени му брат

Др. Јован Грујић, као и многобројне његове ученице и негдашњи ученици, пријатељи и поштоватељи у Сомбору и у осталим србским пределима.

Учитељство више девојачке и основних србских школа у Сомбору објавило је смрт покојникову следећим посмртним листом:

„Са тужним осећајем и уцвељеним срцем јављамо поштованом грађанству и васколиком учитељству, да нам је врени и дични друг и пријатељ **Ника Грујић**, редовни учитељ српске више девојачке школе сомборске после дужег боловања у 50. години живота а у 31. години примерног учитељевања свог на неиакнадљив губитак српске школе и просвете 1. (13.) фебруара 1892 г. тихо у Господу преминуо.

Земни остатци велецењеног и незаборављеног покојника опојаће се 2. (14.) фебруара т. г. у 3 часа после подне у св. Ђурђевској цркви, а по томе на великом гробљу матери земљи предати. Вечна му успомена!“ (Следе подписи).

Павле Димић парох и наместник у Башахиду, један од најотличнијих православних србских свештеника, после дужег боловања преминуо је у Башахиду 18. Јануара у 44-ој години живота.

Покојник је рођен у Оросламошу, где му је отац Василије Димић био примеран свештеник. Павле Димић био је у младости конзисторијални бележник у Темишвару. Ступивши у чин свештенички отликовао се свима врлинама које треба да красе свештенике и проповеднике слова Божијег. Био је 1879. посланик на Сабору србском у коме је и перовођа био. На Саборима 1882., 1885. и 1886. такође је био Саборски посланик и учествовао је у овим Саборима, као један од најревноснијих чланова.

Тело покојниково сарањено је у недељу 19. Јануара после свршеног свештеничког опела у парохијалној цркви Башахидској, уз велико саучешће народа местног и свештенства из околине. Најпречастнији г. Ђорђе Влаховић, окружни протопресвитер началствовао је при опелу и говорио надгробно слово.

Покојника оплакује остарела мати, верна супруга и јединче његово са многобројним поштоватељма врлина његових. Нека је вечна успомена овом честитом свештенику.

Гавра Ј. Клипа србски народни учитељ у Грахову у Босни преминуо је после двогодишњега боловања од сушице, код својега отца Јована Клипе кр. финансијалног стражара у Св. Кузми, у Хрватском приморју код града Бакра 26. Децембра пр. год.

Покојник је рођен у Јасеници код Плашкога год. 1865. Свршио је учитељску школу у Горњем Карловцу године 1888. са отличним успехом. Био је учитељ најпре у Приједору, затим у Житомишићу а на последку у Грахову. Био је честит и ваљан учитељ и оставио леп спомен за собом.

У Св. Кузми код Бакра, на Вогојавленије 1892. Васиљ Ј. Клипа.

Р А З Н О.

Српски учитељски конвикт у Новоме Сиду. Иметак овога друштва 31. децембра прошле године износио је 14.385 ф. 84 н.; од то доба до сад порастао је око 14.900 фор.

Парастос Мите Петровића, На дан Св. Григорија Богослова у Суботу 25. Јануара у 10 сати пре подне држан је у Светоуспенској цркви на гробљу Сомборском шестнедељни парастос за покој душе Димитрија Петровића заслуженог књижевника и професора учитељске школе, који је парастос његова супруга гђа Драгиња удова Петровићка давала. На парастосу присуствовали су сви професори и ученици србске учитељске школе и многи овдашњи пријатељи и поштоватељи његови. На гробу је покојниковом после парастоса држан спомен при којем је приправнички хор тужно свечано појао. Нека је вечна успомена незаборављеном покојнику!!

Годишњи спомен Исидору Стојковићу професору учитељске школе држан је у Успенској цркви на великом гробљу Сомборском 1. Фебруара о. г. после службе Божије и парастоса у присуству професора ученика и ученица србске учитељске школе Сомборске. После свршеног богослужења у цркви на гробу покојниковом пред западним вратима исте цркве држана је заупокојна литија. —

На споменик професора Исидора Стојковића приложиле су по једну фотографију а. вр. преко уредништва Школског Листа госпођице Д. Малешевића учитељица у Дињашу и К. Трифуновићева учитељица у Гргуревци. Ова је свота председнику одбора за подизање реченог споменика уручена.

Дар у књигама. Пречастни г. Никола Ковачевић парох у Плињци поклонио је 100 примерака своје књижице „Декламације за буђење и неговање моралних и побожних мисли да се у корист отличних приправница сестара Марије Лале и Данице Јакшићевих распродаду. Ове је књижице управа учитељске школе предала дотичним приправницама, да их оне међу ученицима распродаду у своју корист. Господину добротвору овим се јавно захваљују.

Поклон доброј ученици. Благородни г. Јован Турјак адвокат у Столном Београду изволио је прислати управи учитељске школе 25 ф. да се тиме обдари приправница првога разреда. Персида Деспотовићева кћи учитеља србског у Столном Београду господина Јована Деспотовића, која је прошле године као ученица мађарске грађанске школе у истом месту својим отличним успехом у наукама србству тамошњем образ осветлала.

Овај је дар Персиди Деспотовићевој ваљаној приправници првога разреда у Сомбору на Отцеве у присуству свију ученика уручен.

НОВЕ КЊИГЕ

на приказ уредништву Школ. Листа прислате.

Свеска трећа. У Н. Саду штампарија Дра Св. Милетића 1891. Цена 70 нов.

— Зборник молитава за православну српску младеж прибрао и саставио Јован Петровић кр. катихета и професор на великој гимназији, реалци и учитељској школи у Загребу. Тисак и наклада Л. Хартмана у Загребу.

Овај ће зборник добро доћи оној србској младежи особито у Хрватској и Славонији која неуме читати стару црквену ћирилицу, јер је штампан на црквено славенском језику писменима и новим садањим србским правописом.

Књига ова обсиже 132 стране и украшена је светим иконама. Цена јој је 35 нв. и добити се може у наклади академијске књижаре Лавослава Хартмана у Загребу. Илица бр. 2. (Kugli i Deitsch) u Zagrebu.

ИСПРАВАК.

У бр. 1. Школскога Листа од 15. Јануара у животопису покојнога професора Мите Петровића назначено је, да се многозаслужени покојник овај родио 14. Октобра 1848. Ово је погрешно. Ми смо из поуздана извора и на основу протокола крштених дознали, да је исти покојник рођен 24. Октобра, а крштен 26. Октобра 1848. године. Молимо читаоце наше, да ову погрешку благодотно исправити изводе.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У Велики Радинци у Срему тражи се учитељ и црквени појак правосл. вере. Плата по пропису. Рок до последњег Фебруара по новом.

У Луговети (Langenfeld) у жупанији темишварској на комуналној србској школи тражи се учитељ и црквени појак. Плата је 400 ф. и стан. Молбенице се имају на Мађарском језику Управном Одбору жупаније темишварске до последњег Фебруара по новом поднети.

Тражи се учитељица на србској вероисповедној школи у Куманима, која ће настављати други разред а осим тога и сву женску децу обучавати у ручном раду. Плата је 400 ф. 1 ланац земље, и стан са огревом. Рок 13. Фвбр. о. г.

 Ко овај лист неће да прима, нека нам први и други број врати под својом адресом, па му се неће више шиљати.

Издаје и уређује : **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА у Сомбору.